

Aan het woord... Hein Sas van Programma naar een Rijke Waddenzee



Wie ben je?

Ik ben Hein Sas en sinds 1998 freelancer, met als hoofdaandachtsgebied: de verbetering van de natuur van het estuariene en mariene milieu. Daarom werk ik zo graag in en om de Waddenzee, waarschijnlijk het meest bijzondere estuariene natuurgebied ter wereld. Maar ik houd me ook bezig met andere mariene natuurgebieden, onder andere via NORA. Dit is de Europese organisatie die zich richt op herstel van platte oesterriffen, hiervan ben ik secretaris/bestuurder.

Hoe ben je bij PRW betrokken geraakt?

Tussen 2000 en 2010 speelde er een conflict tussen de natuurbeschermingsorganisaties en de mosselsector in de Waddenzee. Hier ben ik al heel vroegtijdig bij betrokken geraakt. En indertijd heb ik ook geholpen bij het opstellen van het Uitvoeringsplan van het Mosselconvenant. PRW is uit dat convenant ontstaan. De natuurbeschermingsorganisaties hebben namelijk bij de onderhandelingen daarover bij de toenmalige minister van LNV bepleit dat er een 'tussenorganisatie' zou moeten komen die dit soort conflicten zou helpen voorkomen en tegelijk meer natuurverbetering zou helpen realiseren. Dat is PRW geworden. Toen de leiding van LNV bezig was met het opzetten van de organisatie en mij bezig zag met het Uitvoeringsplan hebben ze me gevraagd deel uit te gaan maken van PRW. Ik ben hierdoor dus vanaf de start van PRW betrokken bij het programma.

Waarmee heb je je binnen PRW bezig gehouden en waarmee ben je nu bezig?

Ik ben inhoudelijk nogal veelzijdig. Ik ben als natuurkundige opgeleid, maar heb mezelf het een en ander bijgebracht op het gebied van mariene biologie, algemene ecologie, economie en sociologie. Dat brengt met zich mee dat ik bij allerlei projecten word gevraagd om mee te denken.

Het meest trots ben ik op het werk op het gebied van de morfologische ontwikkeling van de Waddenzee. Met behulp van allerlei experts hebben we de lange-termijn ontwikkeling van de Waddenzee op een rijtje gezet en ontdekt dat de bodem, door sedimentatie, trendmatig veel harder omhoog komt dan de zeespiegel. De Waddenzee wordt dus steeds droger, en zelfs bij de versnelde zeespiegelstijging door klimaatverandering zal dat tot circa 2050 waarschijnlijk het geval zijn. Dat heeft een enorme impact op de natuurwaarden van het systeem, en ook op menselijke activiteiten. Het varen door de Waddenzee wordt bijvoorbeeld steeds moeilijker, met oplopende baggeractiviteiten tot gevolg. Baggeren heeft lokaal sterk negatieve effecten op de natuur, maar tot voor kort realiseerde men zich dat in het beheer en beleid niet zo sterk. Vanuit PRW zijn we daarom begonnen om dit onder de aandacht te brengen.

Daarnaast ben ik sinds 2018 trekker van het thema 'Klimaatverandering' binnen PRW. De gevolgen van versnelde zeespiegelstijging kende ik al vanuit het morfologische werk. Daarnaast heb ik me verdiept in de gevolgen van temperatuurstijging en andere klimaateffecten voor natuur en mens in en rond de Waddenzee.

Wat voor impact heeft klimaatverandering op de Waddenzee?

Klimaatverandering heeft veel verschillende effecten op zowel mens als natuur in en om de Waddenzee. Maar vaak niet diegene die men verwacht. Zo kijkt Nederland, begrijpelijk voor zo'n laaggelegen land, heel sterk naar de versnellende zeespiegelstijging. Maar zoals ik al heb uitgelegd, dat is vooralsnog niet de meest directe bedreiging voor de Waddenzee, omdat die zo sterk aansedimenteert. Op de langere termijn wordt zeespiegelstijging natuurlijk wel degelijk een probleem, maar momenteel en de komende decennia gaan de temperatuurstijging en de gevolgen daarvan veel harder. Men realiseert het zich nauwelijks, maar we hebben in Nederland al het klimaat van Noord-Frankrijk van 20 jaar geleden. Je kunt ervan uitgaan dat dat grote impact heeft. Voor menselijke functies is dat goed in kaart gebracht, maar voor de natuur veel



minder. Maar het is wel noodzakelijk dat we dit weten, want in beheer en beleid moet je op de gevolgen van zulke belangrijke trendmatige veranderingen kunnen anticiperen. Toen zijn we zelf maar op een rijtje gaan zetten wat voor effecten we tot 2050 kunnen verwachten.

Early Warning System (EWS)

We zijn nu het 'Early Warning Systeem Klimaatverandering en Natuur Waddenzee' (kortweg EWS) aan het bouwen, waarin de te tot 2050 te verwachten effecten op een overzichtelijke manier bij elkaar worden gebracht. Aan de gegevens die we daarvoor al hebben verzameld kunnen we inderdaad zien dat er ingrijpende negatieve effecten te verwachten zijn. Bijvoorbeeld zullen de populaties van bepaalde beschermde trekvogelsoorten waarschijnlijk gaan afnemen door klimaatverandering. En voor schelpdieren op de platen kan het te warm worden, waardoor ze minder groeien of zelfs afsterven. Zoals deze zomer, en ook eerdere zomers, het geval was met de kokkels, die massaal stierven door de hitte. Dit werkt door op de foerageermogelijkheden van opnieuw de vogels.

Wat kan er ondernomen worden om de impact/gevolgen van klimaatverandering te reduceren?

Helaas weten we dat nog niet zo goed. Vooral de directe gevolgen van temperatuurverandering zijn nog grotendeels onbekend en als ze dat wel zijn, zoals de dreigende sterfte van schelpdieren, weten we nog niet wat we ertegen kunnen doen. Maar voor sommige doorwerkingen van de temperatuurstijging, zoals toenemende droogte in voorjaar en zomer, weten we dat beter. Natuurlijk kent de Waddenzee als zodanig geen droogteprobleem, want er is en blijft zoutwater genoeg. Maar de natuur van de Waddenzee heeft ook zoetwaterspuien nodig. Die brengen een belangrijk deel van de noodzakelijke voedingsstoffen het systeem in, ze zorgen ervoor dat vissen de passages kunnen vinden en ze beschermen ook de onderwaternatuur (zo kunnen zeesterren en krabben, die mosselen eten, bijvoorbeeld niet goed tegen zoetwater). Vanwege de toenemende droogte op het land gaan veel meer waterbuffers worden aangelegd, om de regen die in de winter valt en via de rivieren ons land binnenkomt te behouden voor de zomerperiode. Het is belangrijk om die buffers ook te gaan gebruiken voor het in stand houden van de zoetwaterspuien naar de Waddenzee.

Wat wil je nog meegeven aan de lezers van onze nieuwsbrief?

We gaan nog lang te maken hebben met klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Zelfs als de mensheid erin slaagt de broeikasgasemissies binnen enige decennia tot nul te reduceren. Wat al een optimistisch scenario is. Dus we moeten ons leren aanpassen en daarbij niet alleen naar behoud van menselijke functies kijken, maar ook naar behoud, of beter nog, verbetering van de natuur, binnen- en buitendijks. En daarbij op een termijn van meerdere decennia leren kijken en plannen, want de benodigde aanpassingen zijn bijna allemaal grootschalig en ingrijpend. Ze kennen daardoor een lange planningstijd. De stikstofdiscussie laat echter al zien hoe moeilijk dat is: 40 jaar geleden was het probleem in zijn aard en (trendmatig groeiende) omvang al bekend, en we worstelen er nog steeds mee.